

מהר"ל על התורה עש"ק פ' האזינו, תשפ"ד

1. ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד

פ' האזינו (לב:ג) – פ' שם קִקֹּק אֶקְרָא הָבו גְדֹל לְאֱלֹהֵינוּ

כי שם ה' אֶקְרָא - הרי כי משמש כלשון כאשר, כמו (ויקרא כג, י) כי תצאו אל הארץ, כשאֶקְרָא ואזכיר שם ה' אתם הבו גדול לאלהינו וזכרו שמו. מכאן אמרו שעונין ברוך שם כבוד מלכותו אחר זרחה שצמקדש:

גור אריה (אות ה')

אבל שלא במקדש עונין 'אמן' (תענית טז ע"ב). והטעם, כי מפני שכתב "כי שם ה' אֶקְרָא", וזהו שם המפורש, ושם המפורש לא נקרא ככתבו רק במקדש (יומא סט ע"ב), ולכן עונין 'ברוך שם כבוד מלכותו' במקדש דוקא:

גבורות ה' פרק מז

ואמר ה' ימלוך לעולם ועד, ר"ל כי הוא ית' אחר שהביאם אל הר נחלתו אל מקדש ה' אשר כוננו ידיו אז השם יתברך נקרא מלך כי מלכותו בבית המקדש בפרט, וראיה לזה כי כל חותמי ברכות במדינה עונין אמן ובמקדש עונין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד (ברכות ס"ג ע"א), וזה מפני שכבוד מלכותו בבית המקדש, דוקא.

ספר נצח ישראל פרק מד

ואז ענה הזקן 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'... כי כאשר יאמר 'ברוך שם כבודו' בזה הוא מברך את שמו במה שמורה שמו הגדול על אמתת מהותו. ולא היה ראוי לומר 'ברוך שם כבוד מלכותו' רק ליעקב, מפני שיעקב היה קדוש ה', כדכתיב (ישעיה כט, כג) "והקדישו את קדוש יעקב". ואין אומרים 'ברוך שם כבוד מלכותו' רק בקדושה. ולכך לא היו אומרים 'ברוך שם כבוד מלכותו' רק במקדש, שהוא קדוש אל השם. ולכך המלאכים, אשר הם נבדלים והם קדושים מן החומר, ראוי להם שבח זה 'ברוך שם כבוד מלכותו'. כי אין לברך השם, המורה על המהות, כי אם המסולק והנבדל מן החמרי. ולפיכך ראוי ברכה זאת למלאכים, שהם קדושים מן החמרי הגשמי. וביום אשר מסולק האדם מן החומר, כמו יום הכפורים, שאסור באכילה ובשתיה (יומא עג ב), ומסולק מאתו שאר עניינים הגשמיים, עד שהאדם קדוש והוא במדריגת המלאכים בפרט, ביום זה אומרים 'ברוך שם כבוד מלכותו' בקול רם, כמו המלאכים, אשר ראוי להם שבח זה בפרט. וכן במקדש גם כן היו עונין 'ברוך שם כבוד מלכותו', וכל זה מפני קדושת המקדש.

נתיבות עולם נתיב העבודה פרק ז

ולכך תקנו שיאמרו בחשאי כי באמת האדם מצד שיש בו נשמה נבדלת שהיא יושבת בנסתר, והנשמה היא קדושה נבדלת יכול לומר ברוך שם כבוד מלכותו, ולפיכך תקנו שיאמרו אותו בחשאי כמו שהנשמה היא קדוש' היושבת בסתר, אבל יעקב היה אומר ברוך שם כבוד מלכותו כי הוא קדוש בעצמו. לכך קאמר בגמרא נמירנהו ברוך שם כבוד מלכותו דבר זה גנאי, שהרי אין האדם שאינו קדוש ראוי לזה... לא נאמר יש כאן צער כי יש כאן צד מכח הנשמה לומר ברוך שם כבוד מלכותו, וכאשר שומע הזכרת השם שהוא בשמע ישראל אם לא יאמר... יש כאן צער ר"ל חסרון. ולפיכך תקנו לומר בחשאי... כי מצד הנשמה דומה האדם למלאך... רק הגוף הוא מעכב... וד"ז כנגד הנשמה שהיא יושבת בנסתר, כמו שאמרו בפ"ק דברכות (י' ע"ב) מה הקדוש ברוך הוא יושב בנסתר כך הנשמה יושבת בנסתר, ומאחר כי ברוך שם כבוד מלכותו היא לנשמה בלבד תקנו לומר אותה בחשאי ובהסתר. וזה שאמר משל לבת מלך וכו', מדמה הנשמה לבת מלך שהיא בתו של הקדוש ברוך הוא. וביה"כ שהוא יום קדוש וישראל כולם קדושים שאין בהם דברים הגופניים... אז בודאי אף היחיד אומר ברוך שם כבוד מלכותו... ולכך בבית המקדש שהוא קדוש אין עונין אמן רק ברוך שם כבוד מלכותו, ובק"ש תקנו לומר אותה בחשאי כי דבר זה הוא השלמת קבלת מלכותו.